

Recenzent dr hab. Anna Radziejewska

Wydział Wokalno-Aktorski

Katedra wokalistyki

Uniwersytet Muzyczny Fryderyka Chopina w Warszawie

dziedzina : sztuki muzyczne

dyscyplina : wokalistyka

sporządzono na podstawie zawartej umowy o dzieło z przekazaniem praw autorskich

Warszawa, 28 stycznia 2023 r.

RECENZJA W POSTĘPOWANIU DOKTORSKIM

w sprawie nadania stopnia doktora w dziedzinie sztuk muzycznych w dyscyplinie artystycznej wokalistyka (dziedzinie sztuki, dyscyplinie sztuki muzyczne wg nowej klasyfikacji)

pani mgr KINDZE BOROWSKIEJ

Zleceniodawca recenzji

Akademia Muzyczna im. Grażyny i Kiejstuta Bacewiczów w Łodzi

Do zlecenia dołączono następujące dokumenty:

- pismo przewodnie Przewodniczącej Komisji do spraw nadawania stopni doktora i doktora habilitowanego w zakresie sztuki Akademii Muzycznej im. G. i K. Bacewiczów w Łodzi z dnia 28 listopada 2022 r.

- uchwały: - Komisji do spraw nadawania stopni doktora i doktora habilitowanego w zakresie sztuki Akademii Muzycznej im. G. i K. Bacewiczów w Łodzi nr 46/2021/2022 z dnia 20 września 2022 r w sprawie korekty tematu rozprawy doktorskiej mgr Kingi Borowskiej

- Rady Wydziału Wokalno – Aktorskiego Akademii Muzycznej im. G. i K. Bacewiczów w Łodzi nr 33/IV/2017/2018 z dnia 26 września 2018 w sprawie wszczęcia przewodu doktorskiego na wniosek mgr Kingi Borowskiej

- Rady Wydziału Wokalno – Aktorskiego Akademii Muzycznej im. G. i K. Bacewiczów w Łodzi nr 34/IV/2017/2018 z dnia 26 września 2018 w sprawie wyznaczenia promotora w osobie prof. dr hab. Urszuli Kryger

- Rady Wydziału Wokalno – Aktorskiego Akademii Muzycznej im. G. i K. Bacewiczów w Łodzi nr 35/IV/2017/2018 z dnia 26 września 2018 w sprawie wyznaczenia recenzenta w mojej osobie

- Rady Wydziału Wokalno – Aktorskiego Akademii Muzycznej im. G. i K. Bacewiczów w Łodzi nr 35/IV/2017/2018 z dnia 26 września 2018 w sprawie wyznaczenia recenzenta w osobie dr hab. Jarosława Bręka.

- nagranie pieśni I. J. Paderewskiego w wykonaniu doktorantki oraz pianistki Mirosławy Białas zrealizowane przez wytwórnię DUX 15.08.2018 roku

- wniosek doktorantki o wszczęcie przewodu

- koncepcje pracy doktorskiej

- kwestionariusz osobowy

- kopię dyplomu

- życiorys doktorantki

- spis dorobku naukowego i artystycznego wraz z kopiami dyplomów, afiszy i programów

- dzieło artystyczne w formie nagrania CD

- opis dzieła artystycznego

Recenzja pracy doktorskiej

Praca doktorska pani mgr Kingi Borowskiej zatytułowana *Środki wyrazu i techniki kompozytorskie używane we współczesnej liryce wokalne na podstawie wybranych dzieł: John Cage „She is asleep” (1958), Luciano Berio „Sequenza III”(1965), Agata Zubel „Opowiadania I, II, III” (2004), Monique Krüs „Lunam, ne quidem lunam” (2016), Michał Kawecki „Miriam” (2018)* składa się z dzieła artystycznego zarejestrowanego na nośniku elektronicznym oraz opisu dzieła.

Dzieło artystyczne na nośniku CD zawiera nagranie audio następujących utworów:

1. John Cage *She is asleep*
Głos : Kinga Borowska, fortepian preparowany: Paweł Cłapiński
2. Luciano Berio *Sequenza III*
Głos: Kinga Borowska
3. Agata Zubel *I Opowiadania*
Głos : Kinga Borowska, fortepian preparowany : Paweł Cłapiński
4. Agata Zubel *II Banal*
Głos: Kinga Borowska, fortepian preparowany : Paweł Cłapiński
5. Agata Zubel *III Hodowla*
Głos : Kinga Borowska, fortepian preparowany: Paweł Cłapiński
6. Monique Krüs *Lunam, ne quidem lunam*
Głos: Kinga Borowska, fortepiano : Paweł Cłapiński
7. Michał Kawecki *Miriam*
Dyrygent: Michał Śmiechowicz
Głos: Kinga Borowska
Flet poprzeczny: Maria Wróblewska
Obój: Gabriela Pietraszewska-Bryła

Klarnet B: Kamil Leszczyński
Fagot : Kamil Szulc
Waltornia: Fryderyk Bodzianowski
Trąbka: Aleksandra Oplotny
Fortepian: Hubert Miarka
Dzwonek kościelny harmoniczny: Hubert Miarka
Harfa: Paulina Żurawik
Skrzypce I: Kinga Czech
Skrzypce II: Miłosz Kosmal
Altówka: Aleksandra Pawlak
Wiolonczela : Urszula Markowska

Nie podano gdzie i kiedy dokonano rejestracji utworów numer 1-6, natomiast utwór Michała Kaweckiego został zarejestrowany w dniach 22-23 maja 2019 roku w studio nagraniowym Akademii Muzycznej im Grażyny i Kiejstuta Bacewiczów w Łodzi. Nie podano informacji kto był reżyserem dźwięku. Nie ma również informacji o długości trwania utworów.

Dobór utworów w prezentowanym dziele artystycznym jest głęboko przemyślany przez doktorantkę i niezwykle interesujący. Utwory te w pełni ukazują bogactwo technik wokalnych i środków wyrazu współczesnej liryki wokalne, co jest idealnym odzwierciedleniem tematu pracy.

Doktorantka dysponuje ciepłym, bogatym w alikwoty mezzosopranem, który szczególnie pięknie brzmi w średnicy i górnym rejestrze (zresztą niemal sopranowym). Pani Borowska operuje głosem niezwykle swobodnie, jest precyzyjna intonacyjnie i bardzo dba o artykulację. Śmiało i pewnie realizuje wszystkie zadania i efekty wokalne nie tracąc przy tym urody głosu, co niezwykle cenne. W prezentowanych utworach demonstruje bardzo dobrą technikę wokalną.

Muszę przyznać, że wysłuchałam nagrania z ogromną przyjemnością. Dzieło artystyczne składa się z utworów niezwykle wymagających, a przy tym bardzo zróżnicowanych. Interpretacja doktorantki budzi podziw i wciąga słuchacza. Układ utworów, zapewne również jest nieprzypadkowy, bo poprzez zmiany nastroju, technik i gęstości brzmień wspaniale buduje napięcie. Począwszy od utworu Johna Cage'a Pani Borowska prezentuje niezwykle swobodę w realizacji swojej partii. Zagęszczenie efektów w utworze Luciano Berio tylko potęguje efekt. W cyklu Agaty Zubeł doktorantka we wspaniały sposób operuje tekstem i artykulacją, pokazuje również swoją rozległą skalę głosu i znakomitą technikę wokalną. W niemal klasycznym utworze Monique Krüs możemy usłyszeć w jak plastyczny sposób pani Borowska kształtuje frazę. Zaskakujące, że w utworach gdzie głos traktowany jest klasycznie pani Kinga Borowska śmiało używa vibrato, nawet dosyć intensywnie, co bynajmniej nie jest zarzutem (najlepiej słyhać to zarówno w utworze Krüs, ale przede wszystkim w dołączonym do dokumentacji, a niepodlegającym ocenie, nagraniu pieśni Ignacego Jana Paderewskiego), natomiast we wszystkich pozostałych utworach jej głos jest krystaliczny i niezwykle precyzyjny. O ile twórczość Cage'a, Berio i Agaty Zubeł jest mi znana, to utwór Michała Kaweckiego był dla mnie bardzo pozytywnym zaskoczeniem. Ciekawe, że o ile w utworach 1-6 głos jest na pierwszym planie, a partia fortepianu, zresztą wspaniale zrealizowana przez Pawła Cłapińskiego, wydaje się być tłem, to w *Miriam* Kaweckiego głos jest właściwie jednym z elementów

całości. Z jednej strony odzwierciedla objawy psychotyczne bohaterki i podaje tekst, ale pozostałe instrumenty to również jakby głosy Miriam. Daje to niezwykle efekt, a brawurowa interpretacja doktorantki jest imponująca. Pani Kinga Borowska, nie bojąc się ekstremalnego użycia swojego głosu i ciała, śmiało operuje instrumentem od największej subtelności do niemal ekstatycznych, „zwierzęcych”, odgłosów. W sposób realistyczny obrazuje znakomicie wszystkie stany psychotyczne bohaterki. Wydaje się, że ten utwór mógłby być nawet realizowany scenicznie i jestem pewna, że na żywo robi niesamowite wrażenie.

Opis dzieła artystycznego w postaci rozprawy doktorskiej zawarty jest na 83 stronach. Praca spełnia wymogi pracy naukowej z małymi zastrzeżeniami dotyczącymi strony edytorskiej części składowych publikacji, a mianowicie przypisów i netografii. Doktorantka w przypisach podaje m.in. definicje pojęć, nazw, krótkie informacje dotyczące użytych nazwisk. Te informacje są niezwykle użyteczne, ale nigdzie nie ma podanych źródeł tych definicji. Z kolei w netografii nie podano dat pobrań i nie podano haseł przy encyklopediach czy Wikipedii, ani tytułów artykułów, a tylko nazwy stron www. Taki brak danych uniemożliwia weryfikację informacji. Te drobne zastrzeżenia nie wpływają na ocenę treści pracy, co do której nie mam żadnych zarzutów.

Praca jest czytelna zarówno od strony graficznej, jak również redaktorskiej. Doktorantka posługuje się ładną polszczyzną, a sposób pisania jest klarowny i bogaty w treść merytoryczną. Wszystkie tezy założone we wstępie zostały udowodnione. Praca składa się ze wstępu, pięciu rozdziałów, z których każdy poświęcony został kolejnym nagraniem kompozycjom oraz podsumowania, streszczenia w języku angielskim, bibliografii i netografii. We wstępie autorka zadaje pytanie, czym właściwie jest muzyka, pytanie niezwykle zasadne, biorąc pod uwagę w jakim kierunku czasem zmierza muzyka nowa. Zwraca również uwagę na poszukiwania nowych sposobów notacji muzyki, a przede wszystkim nowych efektów i środków wyrazu. Pod koniec wstępu stawia tezy, które następnie udowadnia w swojej pracy. Pięć następujących po sobie rozdziałów poświęcono kolejno nagraniem kompozycjom *„She is asleep” Johna Cage’a*, *„Sequenza III Luciano Berio*, *„ Opowiadania I, II, III” Agaty Zubeł*, *„ Lunam, ne quiem lunam” Monique Krüs*, *„ Miriam” Michała Kaweckiego*. Każdy rozdział doktorantka podzieliła na dwie części. W części pierwszej przedstawia biografię danego kompozytora, a w części drugiej po krótkiej informacji o samym utworze przedstawia analizę użytych przez kompozytora środków wyrazu i technik kompozytorskich skupiając się oczywiście przede wszystkim na technikach wokalnych. Analiza obejmuje zarówno sposób notacji (w tym przykład legendy), opis poszczególnych efektów wraz z przykładami nutowymi, sposoby realizacji, stopień trudności wykonania. Najwięcej uwagi doktorantka poświęciła cyklowi pieśni Agaty Zubeł oraz utworowi Michała Kaweckiego. Utwór Zubeł jest wręcz przesycony efektami, natomiast z *Miriam* Michała Kaweckiego łączy doktorantkę silna więź emocjonalna, co wspaniale można odczuć w opisie. W podsumowaniu doktorantka zwraca uwagę na różnice w etapach przygotowania do prezentacji utworu muzyki nowej w porównaniu do prezentacji utworu klasycznego oraz podsumowuje założone w pracy tezy.

Doktorantka wnikliwie przeprowadziła rzetelną analizę, wykazała się dociekliwością i zaangażowaniem. Rozwiązała najważniejsze założenia pracy doktorskiej. Tytuł pracy jest tożsamy z treścią opisu, a cel artystyczny został udokumentowany w znakomity sposób. Zarówno dysertacja, jak i nagranie poprzez swoją jakość i wnioski wnoszą istotne treści do dziedziny wokalistyki i sztuk muzycznych.

Konkluzja

Przedstawiony zapis dzieła artystycznego oraz jego opis stanowią integralną całość. Praca doktorska pani mgr Kingi Borowskiej stanowi istotny wkład w rozwój reprezentowanej dyscypliny artystycznej. Stwierdzam, że Doktorantka wykazała się zarówno wiedzą teoretyczną, jak też wybitnymi umiejętnościami do prowadzenia samodzielnej pracy artystycznej.

Wobec powyższego, doktorantka **rozwiązała założenia zagadnienia artystycznego i spełniła tym samym wymagania art.13 ust.1 ustawy o stopniach i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki.**

Prace doktorską pani mgr Kingi Borowskiej przyjmuję.

dr hab. Anna Radziejewska

